

در دویست و نود و هفتمین برنامه سه‌شنبه‌های علمی و فرهنگی آستان قدس رضوی انجام شد

رونمایی از نسخه خطی «تقلید المیت» اهدایی رهبر شهید به کتابخانه رضوی

جدیدترین برنامه سه‌شنبه‌های علمی و فرهنگی آستان قدس رضوی با محوریت رونمایی از نسخه خطی «تقلید المیت»، اهدایی رهبر شهید به کتابخانه حرم مطهر رضوی برگزار شد. به گزارش آستان نیوز، دویست و نود و هفتمین برنامه سه‌شنبه‌های علمی و فرهنگی آستان قدس رضوی، ۲۳ تیرماه ۱۴۰۵ با هدف گرامیداشت یاد و میراث حضرت آیت‌الله‌العظمی امام سیدعلی خامنه‌ای(ره) با حضور جمعی از مدیران، کارشناسان و محققان سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی و سایر علاقه‌مندان، در تالار «اندیشه» کتابخانه مرکزی حرم مطهر حضرت رضا(ع) اجرا شد.

سیدرضا صداقت حسینی، کارشناس ارزشیابی و ثبت نسخ خطی مدیریت مخطوطات آستان قدس رضوی در این برنامه گفت: نسخه خطی «تقلید المیت» اثر زین‌الدین بن علی بن احمد معروف به «شهید ثانی» است که در سال ۱۳۷۵ توسط قائد شهید به کتابخانه این آستان مقدس اهدا شده است.

وی ادامه داد: این نسخه خطی در سال ۹۸۲ هجری قمری توسط «شیخ سعید قاضی نورالله بن سید شرف‌الدین حسینی مرعشی شوشتری» به‌زبان عربی و به‌خط نستعلیق ۱۹ سطری در ۱۶ برگ در ابعاد ۲۶ در ۱۸/۵ سانتیمتر کتابت شده است و با شماره عمومی ۲۲۵۶۴ در مرکز نسخ خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود. صداقت حسینی افزود: براساس بررسی‌ها، ۲۹ نسخه خطی از رساله تقلید المیت در کتابخانه‌های کشور نگهداری می‌شود که پنج نسخه آن در کتابخانه آستان قدس رضوی وجود دارد.

معرفی کاتب نسخه

همچنین در این مراسم، استاد محمد وفادار مرادی، محقق و کارشناس کتاب‌های خطی درباره کاتب نسخه تقلید المیت که از آن در این مراسم رونمایی شد، بیان کرد: قاضی نورالله شوشتری (۱۰۱۹-۹۵۶ هجری قمری) عالم، عارف، فقیه و شاعر، دارای تألیفات متعدد و متنوع است.

وی افزود: قاضی نورالله شوشتری اهل خوزستان بود و به دعوت اکبرشاه ایلخانی در قرن دهم هجری قمری به هند مهاجرت کرد. در این میان، او در سال ۹۸۲ هجری قمری در مشهد ساکن بوده و این نسخه تقلید المیت را کتابت کرده، اما آن را به هند برده است.

این محقق همچنین گفت: قاضی نورالله شوشتری از یک طرف حامی نسخ خطی بوده و از طرف دیگر، ارادت خاصی به امام رضا(ع) داشته تا جایی که نسخ خطی را در هند خریداری می‌کرده و به ایران و کتابخانه آستان قدس می‌فرستاده است. وی تصریح کرد: علاقه قاضی نورالله شوشتری به حوزه استنساخ یعنی کتابت و تکثیر نسخ خطی به عنوان میراث به فرزندانش «علاءالملک» و «محمد یوسف» و همچنین نوه‌اش «آقا محمد صالح» منتقل شده و نمونه آثاری از آن‌ها در کتابخانه‌های آستان قدس رضوی همچون کتابخانه‌وزیری یزد وجود دارد.

از علمای امامیه تا رونق استنساخ کتاب‌های خطی

در این برنامه، استاد وفادار مرادی با محوریت «علمای امامیه و رونق استنساخ کتاب‌های خطی» عنوان کرد: استنساخ یا نسخه‌برداری در ابتدای ظهور اسلام محدود به کاتبان وحی بود که کتاب وحی را کتابت می‌کردند.

با نگارش کتاب‌های احادیث و ادعیه اهل بیت(ع) همچون نهج البلاغه و صحیفه سجادیه، کاتبان امامیه به استنساخ این آثار پرداختند. پس از استنساخ کتاب وحی و مأثورات ائمه اطهار(ع)، کتاب‌های اصلی تشیع همچون کتاب‌های ادعیه، مورد توجه کاتبان امامیه قرار گرفت.

این محقق برجسته در ادامه با توجه به نسخ خطی موجود در گنجینه رضوی به معرفی برخی از کاتبان و علمای امامیه پرداخت که در گسترش استنساخ نسخ خطی در ادوار مختلف نقش داشتند.

در این راستا، وی از «محمد بن محمد بن حسن حلی صفار» در قرن هشتم هجری قمری و «تاج‌الدین حسین بن شمس‌الدین صاعد» در قرن دهم هجری قمری نام برد. استاد وفادار مرادی گفت: از جمله علمای قرن یازدهم هجری قمری نیز می‌توان به «معزالدین محمد اردستانی»، «شیخ محمد بن حسن حرعاملی»، «خاندان مشهور خاتون‌آبادی اعم از شیخ محمد و شیخ اسدالله» و «خاندان ملا محسن فیض کاشانی» اشاره کرد.

وی با تأکید بر اینکه کانون استنساخ «دارالسلطنه اصفهان» مورد توجه کاتبان در قرن یازدهم هجری قمری بوده است، افزود: شیخ علی‌بن احمد نباطی عاملی، از کاتبان مشهور و پرکار این کانون محسوب می‌شود.

این کارشناس پیشکسوت همچنین از «علامه محمدباقر مجلسی» و «سید عبدالله بن نعمت‌الله جزائری» به‌عنوان علمای برجسته قرن دوازدهم هجری قمری و از آقا محمدعلی بن قاسم معروف به «آل کشکول»، «شیخ مرتضی انصاری» و شاعر شهیر «محمدباقر بن علی اصغر اصفهانی(متخلص به رشحه)» به‌عنوان علما و کاتبان بنام قرن سیزدهم هجری قمری نام برد.

وی خاطرنشان کرد: «محمدکاظم آخوند خراسانی» و «آقا شیخ حسین بن اسماعیل اولیاء بافقی» نیز از علمای قرن چهاردهم هجری قمری به شمار می‌آیند.

گفتنی است، حضرت آیت‌الله العظمی امام سیدعلی خامنه‌ای(ره)، بزرگ‌ترین واقف کتابخانه آستان قدس رضوی به شمار می‌آیند که بیش از ۱۳ هزار نسخه خطی و افزون بر ۵هزار کتاب چاپ سنگی و سربی در موضوعات مختلف را به این کتابخانه اهدا کرده‌اند.

الله ضمیری | بعضی بدرقه‌ها با پایان مراسم به پایان نمی‌رسند، در حافظه مردم ادامه پیدا می‌کنند و هر بار در قالبی تازه دوباره جان می‌گیرند. هنر نمایش از معدود هنرهایی است که می‌تواند تاریخ، احساس و باورهای یک جامعه را در برابر چشم مخاطب، بی‌واسطه، ملموس و اثرگذار زنده کند، به همین دلیل است که در بزنگاه‌های تاریخی، تئاتر خیابانی و آیینی همواره به یکی از مهم‌ترین ابزارهای روایت جمعی تبدیل شده است؛ روایتی که برای بازخوانی گذشته و حفظ یک خاطره مشترک و انتقال آن به نسل‌های آینده شکل می‌گیرد.

در روزهایی که مشهد مقدس میزبان خیل عظیم زائران و دلدادگان رهبر شهید انقلاب اسلامی بود، هنرمندان نیز سهم خود را با زبان هنر، زبانی که گاه از هزاران واژه رساتر است، از این وداع تاریخی ادا کردند.

■ کاروانی که از قم آغاز شد و در مشهد به ایستگاه پایان یافت

کاروان نمایشی «بدرقه خورشید» هم‌زمان با آیین تشییع و بدرقه پیکر مطهر رهبر شهید انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای(قدس‌الله‌نفسه الزکیه)، دهم تیرماه ۱۴۰۵ حرکت خود را از شهر مقدس

دیدارهای رضانی شاعران با رهبر شهید (رحمت‌الله علیه) فراتر از یک نشست تشریفاتی، در عین فضای صمیمی به‌مثابه نشست‌ی راهبردی بود. «عاطفه جعفری» یکی از شاعرانی است که از فرصت این دیدارها بهره‌برده و سعی کرده با کمک نگاه نقدگونه و پدانه رهبر شهید سروده‌هایش را بالنده‌تر کند. این گزارش، واکاوی تجربه شخصی این شاعر و تحلیلی بر نقش تعالی بخش رهبر شهید در احیای رویکرد ادبیات معاصر به‌خصوص شعر آیینی است.

■ جلساتی صمیمانه که قوت قلب شاعران بود

عاطفه جعفری از شاعران جوان و برجسته در حوزه شعر آیینی و مقاومت است که با رها توفیق داشته در محضر رهبر شهید (رحمت‌الله علیه) سروده‌هایش را بازخوانی کند و مجموعه شعرش با عنوان «پیشانی نوشت» را به حضور رهبر شهید (رحمت‌الله علیه) تقدیم کرده است. به گزارش آستان نیوز، گفت‌وگوی ما با این شاعر جوان درباره نقش رهبر شهید انقلاب در ارتقای شعر و ادبیات فارسی در پی ماجراهای وداع‌ها و تشییع‌های باشکوهی که برای رهبر شهید رقم خورد، است. این پرسش بیش از پیش مطرح می‌شود که علاقه و انس رهبر شهید به ادبیات و کتاب، به‌ویژه جلسات سالیانه‌ای که با شاعران برگزار می‌کردند چه اندازه در ارتقای شعر و ادبیات کشور نقش داشته است.

■ رهبری که پاسبان زبان فارسی بودند

رهبر شهید فرزند خراسان بودند؛ سرزمینی که قرن‌هاست پاسبان زبان فارسی است. عاطفه جعفری با اشاره به ریشه‌های خراسانی ایشان و تسلط‌شان بر سبک‌های مختلف ادبی به‌ویژه سبک هندی و خراسانی اظهار کرد: رهبر شهید (رحمت‌الله علیه) خودشان شاعر بودند و سالیان طولانی شعر می‌گفتند. ایشان از دوران جوانی در محافل ادبی و جلسات شاعران بزرگ، از جمله

قم آغاز کرد. این کاروان پس از عبور از استان‌های تهران، سمنان، مازندران، گلستان و خراسان شمالی، به خراسان رضوی رسید و از ۲۱ تا ۲۳ تیرماه، میدان جانباز مشهد را به صحنه روایت هنری یک وداع تاریخی تبدیل کرد. این رویداد با همکاری دفتر تئاتر حوزه هنری خراسان رضوی و مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس رضوی برگزار شد و در طول سه شب اجراي خود، جمع زیادی از زائران، مجاوران و عزاداران را گرد هم آورد؛ مردمی که برخی تنها رهگذر میدان بودند و برخی دیگر با شنیدن خبر اجرا، خود را به محل رسانده بودند تا روایت هنرمندان از زندگی و مجاهدت‌های رهبر شهید را از نزدیک ببینند.

■ «قائد»؛ روایتی مستند از یک زندگی

مهم‌ترین بخش این کاروان، اجرای نمایش میدانی «قائد» به نویسندگی و کارگردانی پژمان شاهوردی بود؛ نمایشی که به صورت کاملاً مستند به سه زبان فارسی، عربی و انگلیسی تهیه و تولید شده و تلاش می‌کند برهه‌های مختلف زندگی رهبر شهید انقلاب اسلامی را از تولد، سال‌های مبارزه پیش از انقلاب، دوران ریاست جمهوری، حضور در جبهه‌های دفاع مقدس، سال‌های رهبری و در نهایت لحظه شهادت، در قالبی نمایشی

روایتی از سه روز همدلی هنرمندان و مردم در میدان جانباز مشهد

«قائد» و بدرقه‌ای که در دل‌ها ادامه دارد

بازآفرینی کند.

در کنار نمایش «قائد»، پرده‌خوانی آیینی «مثلی لایبایغِ مثل یزید» نیز اجرا شد؛ پرده‌خوانی‌ای که با تکیه بر فرهنگ عاشورا، مفاهیم ایثار، آزادی‌گی و مقاومت را یادآوری می‌کرد و پلی میان روایت کربلا و فرهنگ ایستادگی در روزگار معاصر می‌زد.

■ تئاتر خیابانی؛ هنری که مردم را به صحنه می‌آورد

ویژگی مهم «بدرقه خورشید» آن بود که اجراهایش در دل شهر و میان مردم شکل گرفت. در تئاتر خیابانی، مخاطب، بخشی از فضای اجراست. رهگذری که لحظه‌ای توقف می‌کند، کودکی که با کنجکاوِی به بازی بازیگران نگاه می‌کند، زائری که اشک در چشم‌هایش حلقه می‌زند و سالمندی که بخشی از روایت را با خاطرات خود پیوند می‌دهد، همگی در شکل‌گیری تجربه نهایی اثر سهیم هستند. همین ویژگی موجب شد میدان جانباز در سه شب متوالی، به فضایی برای همدلی، تأمل و مرور بخشی از حافظه معاصر مردم تبدیل شود. هنر آیینی نیز دقیقاً از همین ظرفیت بهره می‌برد؛ هنری که مفاهیم اعتقادی و تاریخی را از قالب متن‌های مکتوب خارج می‌کند و آن‌ها را در برابر نگاه مردم به تصویر می‌کشد؛ بی‌آنکه فاصله‌ای میان صحنه

روایت عاطفه جعفری از دیدار با رهبر شهید و تقدیم نخستین اثرش

روایتِ آن دیدار بارانی

اظهار کرد: ما شاعران بسیار توانمندی در جامعه ادبی افغانستان داریم؛ شخصیت‌هایی همچون آقایان محمد کاظم کاظمی و ابوطالب مظفری که هر کدام جریان‌ساز هستند.

استاد مظفری پژوهش‌های بسیار ویژه‌ای درباره رویکردهای فقهی رهبر شهید در مواجهه با ادبیات داشته که بسیار خواندنی است.

■ شعری که مقتل شد: روایت آن دیدار بارانی

جعفری با اشاره به نخستین دیدار خود با رهبر شهید انقلاب گفت: شعری که در آن جلسه خواندم، به شهیدای فاطمیون تقدیم شده بود. آن دیدار برای من بسیار ویژه بود. اصلاً انتظار نداشتم به‌عنوان یک شاعر جوان، توفیق شعرخوانی در محضر ایشان را پیدا کنم، اما الحمدلله این رزق نصیبم شد.

وی ادامه داد: پیش از آغاز رسمی دیدار، آن سال برای بانوان فرصتی فراهم شده بود که اگر مایل باشند، پیش از جلسه خدمت آقا برسند و سلام علیکی داشته باشند. برای نخستین بار چنین توفیقی برلی من هم حاصل شد. وقتی به محضر ایشان رسیدم، می‌خوامستم خودم را معرفی کنم و از جامعه مهاجر بگویم، من دوره‌ای ایرانی-افغانستانی هستم، اما متأسفانه یا شاید هم خوشبختانه، آن قدر در حضور ایشان منقلب شده بودم که اشک امان سخن گفتن به‌من‌نداد.

■ فقه پویا و شکستن کلیشه‌های جنسیتی در ادبیات

یکی از مهم‌ترین بخش‌های گفت‌وگوی جعفری، تحلیل نقش «رهبر فقیه» در تغییر پارادایم‌های ادبی است. در حالی که در پاره‌ای از قرائت‌های سنتی، حضور زن در محافل

و مخاطب باقی بگذارد.

■ روایتی که با پایان اجرا تمام نشد

نمایش «قائد» شامگاه ۲۳ تیرماه به آخرین اجرای خود در مشهد رسید، اما آنچه از این سه روز باقی ماند، صرفاً خاطره چند اجرای نمایشی نبود. «بدرقه خورشید» نشان داد هنر، زمانی که با باور، تاریخ و احساس مردم گره بخورد، می‌تواند فراتر از یک اجرای چندساعته اثر بگذارد. این رویداد تلاشی بود برای ثبت هنری بخشی از تاریخ معاصر؛ تلاشی که با همراهی مرکز هنرهای نمایشی سوره، مشارکت بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی و همکاری دفتر تئاتر حوزه هنری خراسان رضوی و مؤسسه آفرینش‌های هنری آستان قدس رضوی به ثمر نشست.

نمایش آیینی «قائد» یادآوری می‌کند حافظه تاریخی یک ملت، علاوه بر کتاب‌ها و اسناد، در صدای پرده‌خوان، در قدم‌های بازیگران بر صحنه‌ای میدانی و در نگاه مردمی که بی‌اختیار چند دقیقه‌ای مقابل یک نمایش می‌ایستند، زنده می‌شود. «بدرقه خورشید» نیز کوشید همین خاطره مشترک را با زبان هنر روایت کند؛ روایتی که با پایان آخرین اجرا در مشهد به پایان نرسید و در ذهن و دل بسیاری از مخاطبان‌اش ادامه یافت.

شعرخوانی عمومی باتردیدنگریسته می‌شد، رهبر شهید بابرگزاری مدوم این جلسات و تشویق بانوان به شعرخوانی، عملاً خط‌طلاتی بر کلیشه‌ها کشیدند.

وی با اشاره به تغییر رویکردها نسبت به جایگاه بانوان در عرصه شعر گفت: هنوز هم بسیاری گمان می‌کنند شعرخوانی خانم‌ها در جمع آقایان با محدودیت‌های شرعی یا عرفی مواجه است. من معتقدم یکی از کارهای بزرگ رهبر شهید (رحمت‌الله علیه)، تغییر این تصورات نادرست در جامعه بود.

وی افزود: گاهی این تصورات، رنگ‌وبوی حکم فقهی به خود می‌گرفت؛ مثلاً در برخی منابع، شعرخوانی در شب جمعه مکروه شمرده شده است، اما برگزاری جلسات شعرخوانی در شب‌های مهم سال توسط ایشان، نشان داد می‌توان با نگاهی عمیق و منطقی بر مقتضیات زمان، سنت‌های ادبی را در بستری درست زنده نگه داشت.

در واقع، ایشان به‌عنوان یک مرجع تقلید، با این اقدام، نمود عینی «فقه پویا» را در حوزه ادبیات به نمایش گذاشتند.

■ «پیشانی نوشت» و عکسی که ماندگار شد

یکی از برگ‌های خاطرات این شاعر جوان از جلسات شعرخوانی رهبر شهید، اهدای مجموعه «پیشانی نوشت» به ایشان است؛ کتابی که با دستان لرزان و قلبی سرشار از امید تقدیم شد و پاسخی که با لبخند رضایت و دعای خیر رهبر همراه بود. جعفری در این باره اظهار کرد: نخستین مجموعه شعر من با عنوان «پیشانی نوشت» منتشر شده است. توفیق داشتم در آخرین دیدار شاعران با رهبر شهید، این مجموعه را به ایشان تقدیم کنم و خوشبختانه یک عکس یادگاری ارزشمند نیز از آن لحظه به یادگار مانده است.

این شاعر جوان در پایان خاطرنشان کرد: امیدوارم در فرصتی دیگر بتوانیم در خصوص ابعاد دقیق‌تر تأثیرگذاری این جلسات و نقش ادبیات در پیوند میان ملت‌های فارسی‌زبان، گفت‌وگوی مفصل‌تری داشته باشیم.